

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελίδα

Το τελικό ν.....	4
------------------	---

ΟΙ ΛΕΞΕΙΣ

ΠΑΡΑΓΩΓΗ.....	4
---------------	---

ΣΥΝΘΕΣΗ.....	4
--------------	---

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ ΛΕΞΕΩΝ.....	5
-------------------------	---

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ	
1. Κυριολεξία και μεταφορά.....	5
2. Ομώνυμα.....	5
3. Παρώνυμα.....	6
4. Συνώνυμα.....	6
5. Ταυτόσημα.....	6

ΤΑ ΚΛΙΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

ΟΙ ΠΤΩΣΕΙΣ.....	7
-----------------	---

ΤΟ ΑΡΘΡΟ.....	7
---------------	---

ΤΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ	
1. Τι είναι τα ουσιαστικά;.....	8
2. Τα γένη των ουσιαστικών.....	9
3. Λίγα λόγια για την ορθογραφία των ουσιαστικών.....	9

ΤΑ ΕΠΙΘΕΤΑ	
1. Τι είναι τα επίθετα;.....	10
2. Τα γένη και η κλίση των επιθέτων.....	10
3. Λίγα λόγια για την ορθογραφία των επιθέτων.....	11

ΤΑ ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ.....	12
--------------------	----

ΟΙ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ	
1. Τι είναι αντωνυμίες;.....	12
2. Τα είδη των αντωνυμιών.....	13

ΤΑ ΡΗΜΑΤΑ	
1. Τι είναι τα ρήματα;.....	14
2. Οι χρόνοι του ρήματος.....	14
3. Οι φωνές του ρήματος.....	15
4. Η μετοχή.....	16
5. Λίγα λόγια για την ορθογραφία των ρημάτων.....	17

ΤΑ ΑΚΛΙΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ.....	18
-----------------	----

ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ.....	18
----------------	----

ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ.....	19
----------------	----

ΕΠΙΦΩΝΗΜΑΤΑ	19
-------------	----

ΤΟ ΤΕΛΙΚΟ ν

Διατηρούν το τελικό ν:	
Όταν η λέξη που ακολουθεί αρχίζει από φωνήεν:	τον αέρα , την αγάπη δεν είδα , μην έρχεσαι
Όταν η ακόλουθη λέξη αρχίζει από σύμφωνο στιγμιαίο:	κ π τ έναν κόσμο , τον πόνο γκ μπ ντ την τέχνη , τον γκρεμό τζ δεν μπόρεσε , την ντροπή τσ τον τσαλαπετεινό , τον τζιτζικα
Όταν η ακόλουθη λέξη αρχίζει από ξ, ψ :	τον ξεναγό , έναν ξένο την ψυχή , δεν ψήθηκε
Χάνουν το τελικό ν:	
Όταν η ακόλουθη λέξη αρχίζει από σύμφωνο εξακολουθητικό :	το δρόμο , τη βρύση ένα στεναγμό , μη χάνεσαι

ΟΙ ΛΕΞΕΙΣ

ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Παράδειγμα:

γράφω → $\left\{ \begin{array}{l} \rightarrow \text{γραφή} \\ \rightarrow \text{γραφέας} \\ \rightarrow \text{γραφείο} \end{array} \right.$

- Από τη λέξη γράφω έγιναν οι λέξεις γραφή, γραφέας, γραφείο. Το φαινόμενο αυτό λέγεται **παραγωγή**.
- Η λέξη (γράφω) από την οποία έγιναν οι άλλες λέξεις λέγεται **πρωτότυπη**.
- Οι νέες λέξεις (γραφή, γραφέας, γραφείο) λέγονται **παράγωγες**.

ΣΥΝΘΕΣΗ

Παράδειγμα:

σιγά + τραγουδώ = σιγοτραγουδώ
πέτρα + πόλεμος = πετροπόλεμος
αλάτι + πιπέρι = αλατοπίπερο

- Από τις δύο λέξεις του παραδείγματος (σιγά + τραγουδώ) γίνεται μια άλλη λέξη (σιγοτραγουδώ). Αυτό το φαινόμενο λέγεται **σύνθεση**.
- Η νέα λέξη (σιγοτραγουδώ) λέγεται **σύνθετη λέξη**.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ ΛΕΞΕΩΝ

Παράδειγμα:

- Όλες οι λέξεις (ταξιδεύω, ταξιδιώτης, ταξιδιωτικός, καλοτάξιδος, γοργοτάξιδος, αταξίδευτος) έγιναν από την ίδια λέξη (ταξίδι). Γι αυτό λέμε ότι όλες αυτές οι λέξεις αποτελούν **μια οικογένεια λέξεων**.
- Οι λέξεις που ανήκουν στην ίδια οικογένεια λέγονται **συγγενικές**.

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

1. Κυριολεξία και μεταφορά

Παράδειγμα: Η αλεπού τίναξε πέρα δώθε την ουρά της.

- Η λέξη αλεπού χρησιμοποιήθηκε εδώ με την **πραγματική της σημασία**: αυτό λέγεται **κυριολεξία**.

Παράδειγμα: Ο άνθρωπος αυτός είναι αλεπού (=πονηρός).

- Η λέξη αλεπού χρησιμοποιήθηκε εδώ για να φανερώσει έναν άνθρωπο πονηρό. Η πραγματική της σημασία μεταφέρθηκε στον άνθρωπο και φανέρωσε ένα πρόσωπο που έχει κάποια ομοιότητα με την αλεπού (την πονηριά). Αυτό λέγεται **μεταφορά**.

Κυριολεξία	Μεταφορά
Σκληρή πέτρα	Σκληρή καρδιά
Μασά την τροφή του	Μασά τα λόγια του

2. Ομώνυμα

Παραδείγματα:

κλείνω (την πόρτα)	κλίνω (το ρήμα)
Σήκω όρθιος.	Έφαγα ένα σύκο .
Έπαιξε λύρα και τραγουδούσε.	Το κανάτι κόστιζε μια χρυσή λίρα .

Οι λέξεις σήκω - σύκο, λύρα - λίρα **έχουν την ίδια προφορά αλλά διαφορετική σημασία**. Τις λέξεις αυτές τις λέμε **ομώνυμα**.

3. Παρόνυμα

Παραδείγματα:

Ο νόμος είναι πολύ αυστηρός.	Ο νομός Έβρου έχει πολλά ποτάμια.
Κέρδισε το χρυσό μετάλλιο .	Το μεταλλείο είναι πολύ βαθύ.
Στα ογδόντα του ήταν ένας γέρος .	Στα νιάτα του ήταν πολύ γερός .

- Οι λέξεις νόμος - νομός, μέταλλιο - μεταλλείο, γέρος - γερός **μοιάζουν στην προφορά, αλλά διαφέρουν στη σημασία**. Αυτές οι λέξεις λέγονται **παρόνυμα**.

4. Συνώνυμα

Παραδείγματα:

κατοικία = ο τόπος όπου μένει κανείς μόνιμα
διαμονή = ο τόπος όπου μένει κανείς προσωρινά
έδρα = ο τόπος όπου μένει (εδρεύει) μια δημόσια αρχή, μια εταιρεία

- Οι λέξεις κατοικία, διαμονή, έδρα **έχουν την ίδια περίπου σημασία, φανερώνουν το ίδιο νόημα, αλλά έχουν κάποιες διαφορές μεταξύ τους**. Αυτές οι λέξεις λέγονται **συνώνυμες λέξεις ή συνώνυμα**.

5. Ταυτόσημα

Παραδείγματα:

αχλάδι	απίδι
στέγη	σκεπή
πετεινός	κόκορας

- Οι λέξεις αχλάδι - απίδι, στέγη - σκεπή, πετεινός - κόκορας **έχουν ακριβώς την ίδια σημασία**. Αυτές οι λέξεις λέγονται **ταυτόσημες λέξεις ή ταυτόσημα**.

ΤΑ ΚΛΙΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

ΟΙ ΠΤΩΣΕΙΣ

Παράδειγμα:

Ο ήλιος φλόγιζε τη γη.

Οι ακτίνες **του ήλιου** φλόγιζαν τη γη.

Κοιτάζαμε **τον ήλιο** που βασίλευε.

Που κρύφτηκες **ήλιε**;

- Η λέξη ήλιος παρουσιάζει στο παράδειγμα διάφορους τύπους: ο ήλιος, του ήλιου, τον ήλιο, ήλιε. Οι **τύποι** αυτοί λέγονται **πτώσεις**.
- Οι πτώσεις είναι τέσσερις:

Με την ονομαστική απαντούμε στη ερώτηση ποιος; τι;	Ποιος; → ο ήλιος
Με τη γενική απαντούμε στην ερώτηση τίνος;	Τίνος; → του ήλιου
Με την αιτιατική απαντούμε στην ερώτηση ποιον; τι;	Ποιον; → τον ήλιο
Με την κλιτική καλούμε κάποιον.	→ ήλιε

ΤΟ ΑΡΘΡΟ

Παράδειγμα:

Ο παππούς ποτίζει **τον** κήπο με **ένα** λάστιχο.

Τα παιδιά παίζουν ποδόσφαιρο **στην** αλάνα με **μια** μπάλα.

- Μπροστά από τα ονόματα μπαίνουν συχνά μικρές λέξεις που λέγονται **άρθρα**.

Υπάρχουν **δύο άρθρα**:

Αυτό που φανερώνει κάτι (πρόσωπο, ζώο ή πράγμα) που είναι **άγνωστο και δεν ορίζεται**. Αυτό το άρθρο λέγεται **αόριστο** και είναι το **ένας, μια, ένα**. Έτσι στο παράδειγμα τα παιδιά παίζουν με **μια** μπάλα που δεν είναι συγκεκριμένη, δηλ. δεν είναι **η** μπάλα του Κώστα αλλά **μια** οποιαδήποτε άλλη μπάλα γι αυτό και συνοδεύεται από το αόριστο άρθρο **μια**. Για τον ίδιο λόγο και το λάστιχο συνοδεύεται από το άρθρο **ένα** αφού δεν είναι κάποιο συγκεκριμένο.

- Κλίση του αόριστου άρθρου:

ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ			
Πτώσεις	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομαστική	ένας	μια	ένα
Γενική	ενός	μιας	ενός
Αιτιατική	ένα(ν)	μια	ένα
Κλητική	-	-	-

- Υπάρχει όμως και το άρθρο που φανερώνει κάτι το **γνωστό και συγκεκριμένο**. Αυτό είναι το **οριστικό άρθρο ο, η, το**. Έτσι στο παράδειγμα ο παππούς είναι κάποιο συγκεκριμένο πρόσωπο και όχι ένας οποιοσδήποτε παππούς.
- Κλίση του οριστικού άρθρου:

ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ			
Πτώσεις	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομαστική	ο	η	το
Γενική	του	της	του
Αιτιατική	το(ν)	την	το
Κλητική	-	-	-
ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ			
Ονομαστική	οι	οι	τα
Γενική	των	των	των
Αιτιατική	τους	τις	τα
Κλητική	-	-	-

ΤΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

1. Τι είναι τα ουσιαστικά;

Ο **Κώστας** έτρεχε από **βουνό** σε **βουνό** με το **άλογό** του.

Οι λέξεις που φανερώνουν **πρόσωπα, ζώα ή πράγματα** λέγονται **ουσιαστικά**.

Κώστας	⇒	πρόσωπο
βουνό	⇒	πράγμα
άλογο	⇒	ζώο

Ωρα για διάλειμμα!

2. Τα γένη των ουσιαστικών

Αρσενικά είναι τα ονόματα των ανθρώπων και των ζώων, όταν σημαίνουν αρσενικά όντα.	ο πατέρας, ο παππούς, ο πετεινός, ο λύκος
Θηλυκά είναι τα ονόματα των ανθρώπων και των ζώων, όταν σημαίνουν θηλυκά όντα.	η μητέρα, η γιαγιά, η κότα, η λύκαινα
Αρσενικού ή θηλυκού γένους είναι συνήθως και τα ονόματα των πραγμάτων.	ο ήλιος, ο βράχος, η πόρτα, η θάλασσα
Ουδέτερου γένους είναι συχνά ονόματα πραγμάτων και, κάποτε, ονόματα έμψυχων όντων.	το σταφύλι, το σπίτι, το αγόρι, το κορίτσι

3. Λίγα λόγια για την ορθογραφία των ουσιαστικών:

Έχουν κεφαλαίο γράμμα:
1. Τα κύρια ονόματα: Γιώργος, Μαρία, Κατερίνα, Απόστολος κ.ά.
2. Τα εθνικά: Έλληνας, Γάλλος, Σουλιώτης, Γερμανός κ.ά.
3. Τα ονόματα των μηνών, των ημερών της εβδομάδας και των εορτών: Αύγουστος, Τετάρτη, Χριστούγεννα κ.ά.
4. Οι λέξεις Θεός, Χριστός, Παναγία και τα συνώνυμά τους.
5. Τα ονόματα των λογοτεχνικών έργων και των έργων τέχνης: Η Οδύσσεια, ο Παρθενώνας κ.ά.
6. Οι τιμητικοί τίτλοι: ο Εξοχότατος, ο Παναγιότατος κ. ά.
Έχουν μικρό το πρώτο γράμμα:
Οι λέξεις που παράγονται από κύρια ονόματα και από εθνικά: Όμηρος - ομηρικό Έλληνας - ελληνικός Απρίλης - απριλιάτικος

ΤΕΛΟΣ ΤΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ!
ΤΕΛΟΣ ΤΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ!

ΤΑ ΕΠΙΘΕΤΑ

1. Τι είναι τα επίθετα;

Τα **δυνατά** άλογα σέρνουν δύσκολα το **βαρύ** αμάξι.

Η λέξη **δυνατά** δείχνει **τι λογής είναι τα άλογα**.

Η λέξη **βαρύ** δείχνει **τι λογής είναι το αμάξι**.

Οι λέξεις που φανερώνουν **τι λογής είναι τα ουσιαστικά**, δηλαδή ποια ποιότητα ή ιδιότητα έχουν τα ουσιαστικά, λέγονται **επίθετα**.

2. Τα γένη και η κλίση των επιθέτων

Τα επίθετα έχουν πάντα τρία γένη:

Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
ο γλυκός	η γλυκιά	το γλυκό
ο βαθύς	η βαθιά	το βαθύ
ο πλούσιος	η πλούσια	το πλούσιο
ο σταχτής	η σταχτιά	το σταχτί

- Τα επίθετα παίρνουν το γένος, τον αριθμό και την πτώση των ουσιαστικών που προσδιορίζουν.

Ήταν **ωραίος** ο δρόμος, **ωραία** η πλατεία, **ωραίο** το άγαλμα.

Πάλι ορθογραφία;

3. Λίγα λόγια για την ορθογραφία των επιθέτων

Οι καταλήξεις των επιθέτων

Κατάληξη	Παραδείγματα	Εξαιρέσεις
-αίος	ακμαίος, γενναίος κ.ά.	νέος
-λέος	ρωμαλέος κ.ά.	κεφαλαίος
-τέος	διαιρετέος κ. ά.	
-είος	αστείος, λείος κ. ά.	γελοίος, κρύος
-ηρός	ανθηρός, ζωηρός κ. ά.	αλμυρός, γλαφυρός, ισχυρός, οχυρός
-ικός	γνωστικός, ευγενικός κ. ά.	θηλυκός, δανεικός
-ιμος	νόμιμος, χρήσιμος κ. ά.	διάσημος, άσχημος, έτοιμος, έρημος, πρόθυμος, περίφημος κ. ά.
-ινός	αντικρινός, βραδινός κ. ά.	ελεεινός, σκοτεινός, ταπεινός, υγιεινός, φωτεινός
-ινος	μάλλινος, ξύλινος κ. ά.	
-ιος	άγιος, ουράνιος κ. ά.	Εξαιρούνται: α) όσα παράγονται από κύρια ονόματα προσώπων: αβερώφειος, πυθαγόρειος κ. ά. β) άδειος αντρίκειος, βόρειος, γυναικείος, επίγειος, τέλειος, όμοιος κ. ά.
-ίσιος	βουνίσιος, παλικαρίσιος κ. ά.	γνήσιος, ημερήσιος, Ιθακήσιος (εθνικά)
-ωπός	αγριωπός, πρασινωπός κ. ά.	
-ωτός	θολωτός, φουντωτός κ. ά.	

ΤΑ ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

Ο Όλυμπος είναι **ψηλό** βουνό, **ψηλότερος** από τη Ροδόπη. Είναι **το ψηλότερο** βουνό της Ελλάδας. Ο Όλυμπος είναι **ψηλότατο** βουνό.

Ξεχωρίζω τις λέξεις **ψηλός, ψηλότερος, το ψηλότερο, ψηλότατο**.

- Αυτοί οι τύποι του επιθέτου ονομάζονται **βαθμοί του επιθέτου**.

Οι βαθμοί του επιθέτου	
Επίθετα θετικού βαθμού λέγονται τα επίθετα που φανερώνουν ότι ένα ουσιαστικό έχει ένα γνώρισμα.	Το επίθετο ψηλός φανερώνει ότι ο Όλυμπος έχει το γνώρισμα του ύψους.
Επίθετα συγκριτικού βαθμού λέγονται τα επίθετα που φανερώνουν ότι ένα ουσιαστικό έχει ένα γνώρισμα σε μεγαλύτερο βαθμό από ένα άλλο.	Ο Όλυμπος έχει το γνώρισμα του ύψους σε μεγαλύτερο βαθμό από τη Ροδόπη.
Επίθετα υπερθετικού βαθμού λέγονται τα επίθετα που φανερώνουν ότι ένα ουσιαστικό έχει ένα γνώρισμα σε μεγαλύτερο βαθμό απ' όλα τα όμοιά του.	Αν συγκρίνουμε τον Όλυμπο με όλα τα βουνά της Ελλάδας βρίσκουμε ότι έχει το γνώρισμα του ύψους σε ανώτατο βαθμό.

- Ο συγκριτικός βαθμός και ο υπερθετικός βαθμός ενός επιθέτου **λέγονται παραθετικά του επιθέτου**.

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ; Τι είν' αυτό;

ΟΙ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

1. Τι είναι οι αντωνυμίες;

Ένα κατσίκι που ήταν επάνω σε μια στέγη βλέποντας ένα λύκο να περνά από κάτω **τον** έβριζε και **τον** περιγελούσε.

Στο κείμενο χρησιμοποιήσαμε αντί για τη λέξη λύκος τη λέξη τον.

- Οι λέξεις που μπαίνουν στην πρόταση **αντί για ονόματα** λέγονται **αντωνυμίες**.

2. Τα είδη των αντωνυμιών

Οι προσωπικές αντωνυμίες είναι αυτές που φανερώνουν τα τρία πρόσωπα του λόγου.	εγώ - εσύ - αυτός, αυτή αυτό.
Οι κτητικές αντωνυμίες φανερώνουν σε ποιον ανήκει κάτι.	μου, σου, του του, της, του μας, σας, τους δικός, δική, δικό
Οι αυτοπαθείς αντωνυμίες φανερώνουν πως το ίδιο πρόσωπο ενεργεί και το ίδιο δέχεται την ενέργεια.	τον εαυτό μου, τον εαυτό σου, τον εαυτό του
Οι οριστικές αντωνυμίες ξεχωρίζουν κάτι από άλλα του είδους.	ο ίδιος, η ίδια, το ίδιο μόνος, μόνη, μόνο
Τις δεικτικές αντωνυμίες τις μεταχειριζόμαστε όταν δείχνουμε.	αυτός, αυτή, αυτό (ε)τούτο , (ε)τούτη, (ε)τούτο εκείνος, εκείνη, εκείνο τέτοιος, τέτοια, τέτοιο τόσος, τόση, τόσο
Αναφορικές λέγονται οι αντωνυμίες με τις οποίες ολόκληρη πρόταση αναφέρεται σε μια λέξη.	που ο ποίος, η οποία, το οποίο όποιος, όποια, όποιο όσος, όση, όσο ό,τι
Τις ερωτηματικές αντωνυμίες τις μεταχειριζόμαστε για να ρωτάμε.	τι ποιος, ποια, ποιο πόσος, πόση, πόσο
Οι αόριστες αντωνυμίες φανερώνουν αόριστα χωρίς να ονομάζουν, ένα πρόσωπο ή ένα πράγμα.	ένας, μια (μία), ένα κανένας (κανείς), καμία (καμιά), κανένα κάθε· καθένας, καθεμιά (καθεμία), καθένα κάποιος, κάποια, κάποιο κάμποσος, κάμποση, κάμποσο μερικοί, μερικές, μερικά άλλος, άλλη, άλλο κάτι, κατιτί, καθετί, τίποτε (τίποτα), ο δείνα, η δείνα, το δείνα, ο τάδε, η τάδε, το τάδε

ΤΑ ΡΗΜΑΤΑ

1. Τι είναι τα ρήματα;

Ο υδραυλικός της γειτονιάς μας, ο κυρ Τάσος, **βιδώνει** και **ξεβιδώνει**, **σφίγγει** και **ξεσφίγγει**, ώσπου τελικά η βρύση μας **διορθώνεται** από το επιδέξιο χέρι του. Τότε ο κυρ Τάσος **πλένεται** και **χτενίζεται**: ύστερα **κάθεται** και **ξεκουράζεται** λιγάκι.

Τα ρήματα είναι λέξεις που μας δείχνουν:	<ul style="list-style-type: none"> • ότι κάποιος ενεργεί, κάνει κάτι (π.χ. βιδώνει, ξεβιδώνει, σφίγγει)
	<ul style="list-style-type: none"> • ότι κάποιος παθαίνει κάτι (π.χ. η βρύση διορθώνεται από τον υδραυλικό)
	<ul style="list-style-type: none"> • ότι κάποιος βρίσκεται σε μια κατάσταση (π.χ. κάθεται και ξεκουράζεται)

2. Οι χρόνοι του ρήματος

Οι χρόνοι του ρήματος φανερώνουν:		
Το παρόν (τώρα)	Το παρελθόν (πριν)	Το μέλλον (έπειτα)
Το χιόνι πέφτει αδιάκοπα	Έτρεξα όσο μπορούσα.	Θα φάω αργότερα

Οι χρόνοι του ρήματος είναι τριών ειδών:

Παροντικοί χρόνοι (τώρα)	
ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ κάτι που γίνεται τώρα χωρίς διακοπή	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ κάτι που έγινε στο παρελθόν και είναι τώρα τελειωμένο
Κοιτάζει τη θάλασσα. Κάθε πρωί πηγαίνει στο ψάρεμα.	Ο φύλακας έχει κλείσει τις πύλες του κήπου.

Παρελθοντικοί χρόνοι (χθες)		
ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ κάτι που έγινε χθες αλλά σι- νέχεια	ΑΟΡΙΣΤΟΣ κάτι που έγινε χθες αλλά για μια στιγμή	ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ κάτι που τελείωσε χθες πριν γίνει κάτι άλλο
Όλοι κοιτάζαμε τον πύραυλο που ανέβαινε στον ουρανό.	Σ' ένα χρόνο ταξίδεψε όλο τον κόσμο	Τα καράβια είχαν αράξει πριν ξεσπάσει η καταιγίδα.

Μελλοντικοί χρόνοι (αύριο)		
ΕΞΑΚΟΛΟΥΘΗΤΙΚΟΣ ΜΕΛ- ΛΟΝΤΑΣ κάτι που θα γίνεται συνέχεια	ΣΤΙΓΜΙΑΙΟΣ ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ κάτι που θα γίνει σε μια σιγ- μή	ΣΥΝΤΕΛΕΣΜΕΝΟΣ ΜΕΛ- ΛΟΝΤΑΣ κάτι θα είναι τελειωμένο σε μια ορισμένη στιγμή
Αύριο θα δουλεύω όλο το πρωί.	Το καλοκαίρι θα δουλέψει στα καράβια.	Με τη δύση του ήλιου θα έχουμε γυρίσει .

3. Οι φωνές του ρήματος

Οι φωνές του ρήματος είναι δύο:

Ενεργητική φωνή	Σ' αυτήν ανήκουν οι τύποι των ρημάτων που τελειώνουν σε -ω , όπως αγαπώ, δένω , κλπ.
Παθητική φωνή	Σ' αυτήν ανήκουν οι τύποι των ρημάτων που τελειώνουν σε -μαι , όπως δένομαι, αγαπιέ- μαι , κλπ.

4. Η μετοχή

Η **μετοχή** είναι ο τύπος του ρήματος που **μοιάζει με επίθετο**. Μετοχή έχει και η ενεργητική και η παθητική φωνή:

Η μετοχή στην ενεργητική φωνή:	δένοντας, αγαπώντας Προσέχω ότι όταν τονίζεται στην προπαραλήγουσα γράφουμε όμικρον (π.χ. δένοντας), ενώ όταν τονίζεται στην παραλήγουσα με ωμέγα (π.χ. αγαπώντας)
Η μετοχή στην παθητική φωνή:	Μοιάζει με επίθετο, π.χ. εργαζόμενος, -η, -ο, δεμένος, -η, -ο. Δεν ξεχνώ ότι η μετοχή στην παθητική φωνή γράφεται με δύο μμ στα ρήματα με χαρακτήρα (π, β, φ, φτ, πτ) π.χ. γράφω - γραμμένος, κόβω - κομμένος.

5. Λίγα λόγια για την ορθογραφία των ρημάτων

Προσέχω πως γράφεται σωστά η κατάληξη των ρημάτων:

	Ενεργητική φωνή	Παθητική φωνή	
εγώ	δένω	δένομαι	
εσύ	δένεις	δένεσαι	
αυτός	δένει	δένεται	
εμείς	δένου <u>μ</u> ε	δενόμα <u>σ</u> τε	Προσέχω ότι όταν είναι το α' και το β' πρόσωπο του πληθυντικού αριθμού γράφεται πάντα με έψιλον
εσείς	δένε <u>τ</u> ε	δένε <u>σ</u> τε	
αυτοί	δένουν	δένονται	

Συμβουλευόμαι τον παρακάτω πίνακα για να γράφω σωστά κάποια από τα ρήματα:

Τα ρήματα της πρώτης συζυγίας στον ενεστώτα		
Κατάληξη	Παραδείγματα	Εξαιρέσεις
-ω	δένω κ. ά.	
-άβω	ράβω κ. ά.	παύω, αναπαύω
-εύω	λατρεύω κ. ά.	κλέβω, σέβομαι
-αίνω	πηγαίνω κ. ά.	δένω, μένω, πλένω
-έρνω	φέρνω κ. ά.	παίρνω
-ιάζω	αγκαλιάζω κ.ά.	αδειάζω, μοιάζω, μονοιάζω, νοιάζομαι, χρειάζομαι
-ώνω	απλώνω κ. ά.	
-ίζω	δροσιζώ κ. ά.	πρήζω, αναβλύζω, γογγύζω, δακρύζω, κατακλύζω, κελαρύζω, συγχύζω, σφύζω, δανείζω, αθροίζω
-λλω	αναβάλλω κ. ά.	θέλω, οφείλω
-σσω	αναπτύσσω κ. ά.	αρέσω
-ττω	εισπράττω κ. ά.	θέτω
-ίνω	δίνω, κλίνω, κρίνω, πίνω	
-ήνω	αφήνω, σβήνω, στήνω, ψήνω	
-είνω	κλείνω, τείνω	
-ύνω	λύνω, ντύνω, οξύνω	

ΤΑ ΑΚΛΙΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

Παράδειγμα: Ο τσαλαπετεινός πετά χαμηλά στις έρημες πέτρες, τρέχει τρελά δεξιά ζερβά, πιάνει τα ζουζούνια και τα τινάζει ψηλά. Είναι πολύ όμορφο πουλί μα ποτέ δεν τραγουδά.

- Ακλιτες λέξεις, όπως χαμηλά, τρελά, ποτέ, που συνοδεύουν (προσδιορίζουν) κυρίως τα ρήματα και φανερώνουν τόπο, χρόνο, τρόπο, ποσό κ. ά. λέγονται **επιρρήματα**.
- Είδη επιρρημάτων:

Τοπικά επιρρήματα:	φανερώνουν τόπο	πού;	εδώ, εκεί, (ε)πάνω, κάτω, μέσα, έξω, πίσω, αλλού, ψηλά κ.ά.
Χρονικά επιρρήματα:	φανερώνουν χρόνο	πότε;	τώρα, πριν, χτες, αύριο, πέρσι, (ε)φέτος, ποτέ, κάποτε, κάπου κάπου κ.ά.
Τροπικά επιρρήματα:	φανερώνουν τρόπο	πώς;	όπως, έτσι, αλλιώς, καθώς, μαζί, όμορφα, καλά, κακά, ήσυχα, σαν κ.ά.
Ποσοτικά επιρρήματα:	φανερώνουν ποσό	πόσο;	όσο, τόσο πολύ, περισσότερο, λίγο, πιο, αρκετά, κάμποσο, καθόλου κ.ά.
Βεβαιωτικά επιρρήματα:	φανερώνουν επιβεβαίωση	ναι	ναι, μάλιστα, βέβαια, σωστά κ.ά.
Αρνητικά επιρρήματα:	φανερώνουν άρνηση	όχι	όχι, δε(ν), μη(ν), όχι βέβαια

ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ

Παράδειγμα: Οι λόφοι προχωρούν ως χαμηλά στη θάλασσα, τη ζώνουν και κάνουν ένα φυσικό κόλπο, που αφήνει ένα στενό πέρασμα κατά το πέλαγο.

Στο παραπάνω παράδειγμα παρατηρούμε ότι η άκλιτη λέξη ως μπαίνει μπροστά από το επίρρημα χαμηλά και μαζί φανερώνουν τόπο καθώς και η άκλιτη λέξη κατά μπαίνει μπροστά από το όνομα πέλαγο και φανερώνουν και αυτές τόπο.

- Οι λέξεις που μπαίνουν μπροστά από άλλες λέξεις και φανερώνουν μαζί τους τόπο, χρόνο, στέρηση, αιτία, τρόπο, ποσό κτλ. λέγονται **προθέσεις**.

Οι προθέσεις είναι:

με, σε, για, ως, προς, μετά, παρά, αντί(ς), από, κατά, δίχως, χωρίς, ίσαμε.

ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ

Παράδειγμα: Άσπρη **και** κόκκινη **και** πράσινη, τρίχρωμη η σημαία της άνοιξης.

Η λέξη και συνδέει τις λέξεις άσπρη, κόκκινη, πράσινη μεταξύ τους.

Οι άκλιτες λέξεις που συνδέουν λέξεις ή προτάσεις λέγονται **σύνδεσμοι**.

Είδη συνδέσμων	Σύνδεσμοι
1. Συμπλεκτικοί	και (κι), ούτε, μήτε ουδέ, μηδέ
2. Διαχωριστικοί	ή, είτε
3. Αντιθετικοί	μα, παρά, αλλά, όμως, ωστόσο, ενώ, αν και, μολονότι, μόνο
4. Αποτελεσματικοί	λοιπόν, ώστε, άρα, επομένως, που
5. Επεξηγηματικός	δηλαδή
6. Ειδικοί	πως, που, ότι
7. Χρονικοί	όταν, σαν, ενώ, καθώς, αφού, αφότου, πριν (να), μόλις, προτού, ώσπου, ωστόσο, όσο που, όποτε
8. Αιτιολογικοί	γιατί, επειδή, αφού
9. Υποθετικοί	αν, σαν, άμα
10. Τελικοί	να, για να
11. Διστακτικοί	μη(ν), μήπως
12. Συγκριτικός	παρά

ΕΠΙΦΩΝΗΜΑΤΑ

Παραδείγματα: **Ω!** τι όμορφη ακρογιαλιά!

Αχ! χτύπησα το πόδι μου

Μπράβο σου! πήρες άριστα!

Οι άκλιτες λέξεις **ω, αχ, μπράβο** φανερώνουν θαυμασμό, πόνο, έπαινο, δηλαδή **φανερώνουν δυνατά συναισθήματα**.

- Οι λέξεις αυτές λέγονται **επιφωνήματα**.

Τα επιφωνήματα είναι άκλιτα και φανερώνουν:

Αβεβαιότητα	χμ!
Απορία	α! ο! μπα!
Άρνηση	α μπα!
Έπαινο	μπράβο! Εύγε!
Ευχή	μακάρι! είθε! άμποτε!
Θαυμασμό	α! ο! ποπό! μπα!
Κάλεσμα	ε! ω!
Παρακίνηση	άιντε! άμε! αλτ! μαρς! στοπ!
Περίπαιγμα	ε! ου!
Πόνο, λύπη	αχ! ω! οχ! όχου! αλί! αλίμονο!
Στενοχώρια, αηδία	ε! ου! ουφ! πα πα πα!
Χαρά	χα, χα, χα!

Σαν να παραδιαβάσαμε σήμερα

